

Dumbing Down: The Crisis of Quality and Equity in a Once-Great School System—and How to Reverse the Trend

Magnus Henrekson
Johan Wennström

Återupprättade kunskaper viktigaste frågan för Sveriges framtid

Avgörande för:

- Vår position som ledande vetenskaps- och industrination
- Möjligheterna att bevara och utveckla välfärdssamhället samt föra vidare vår kultur
- Bryta trenden vad gäller segregation och utanförskap
- Konkurrensen med Kina

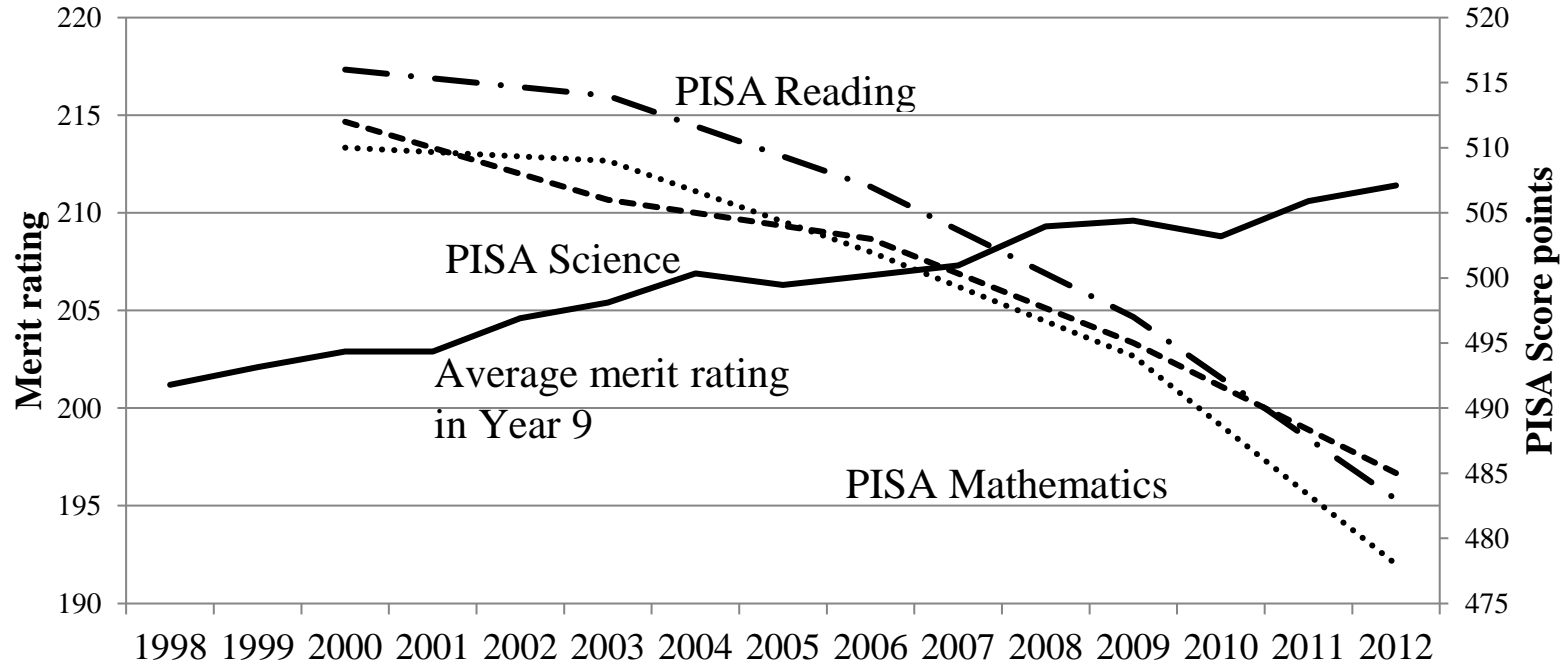
Akut på grund av den stora tillströmningen av lågutbildade

Skolans problem (1)

Kraftigt kunskapsfall

- Svagaste eleverna släpar efter mest (samma nivå som motsvarande USA-elever i matematik men brukade överglänsa)
- Viktigt med stor andel högpresterande för välståndsutvecklingen men bara några enstaka procent på avancerad matematisk nivå i Sverige (35–50 % i de ledande länderna)
- Starkt genomslag för socioekonomisk bakgrund
- Svaga resultat även på PISA:s kreativitetstest

Svenska snittbetyg och PISA-resultat

Skolans problem (2)

Eleverna

- Utbredd betygsinflation
- Svaga demokratiska impulser
- Våld och oordning
- Psykisk ohälsa och känslor av misslyckande

Lärarna

- Låg rapporterad tillfredsställelse
- 10 % lämnar yrket varje år
- Bristyrke: allt färre ämnesbehöriga lärare trots ca 13 000 antagna till utbildningen varje år

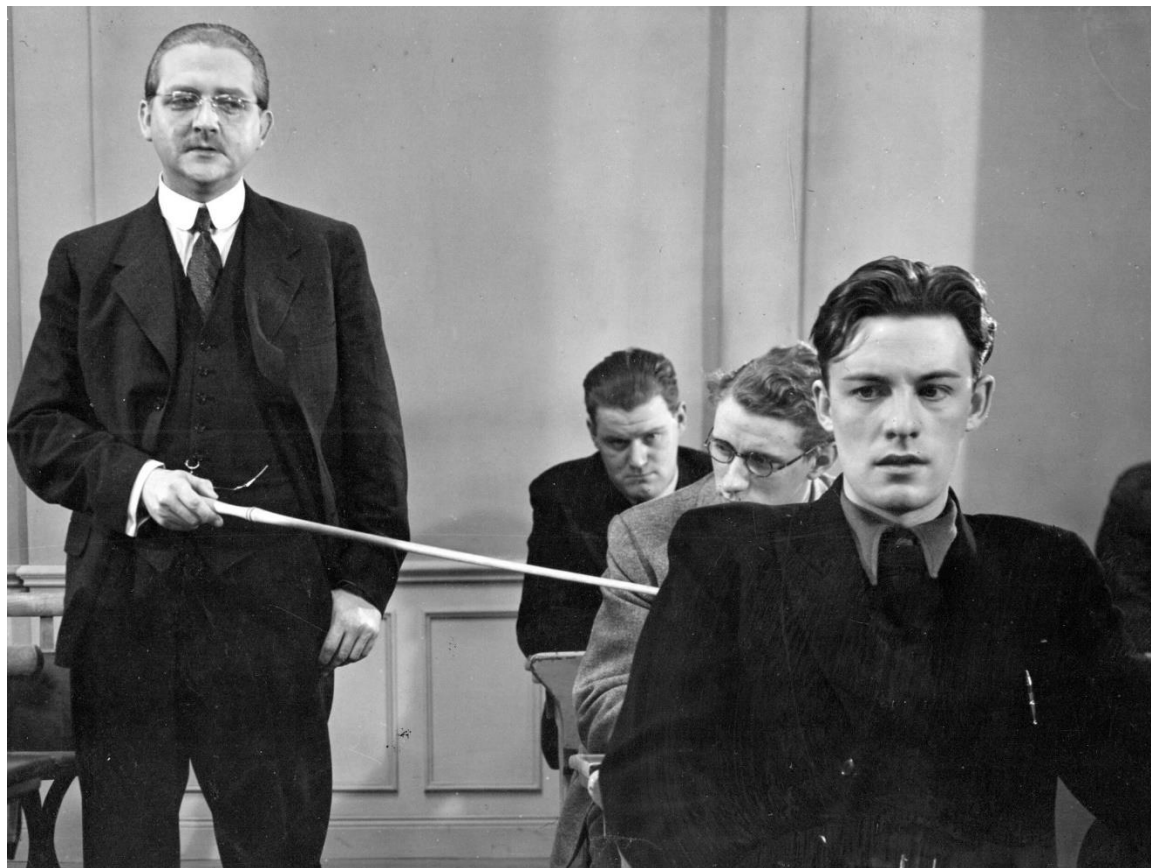
Skolans mest centrala institution: kunskapssynen

Klassisk syn

- Kunskap och sanning existerar och bygger på systematiskt framtagna och kontrollerbara fakta
- Förmågor förutsätter kunskaper
- Direktundervisning är den bästa och mest naturliga metoden för inläring av biologiskt sekundära kunskaper
- Kunskap är även ett gemensamt arv som måste traderas mellan generationerna

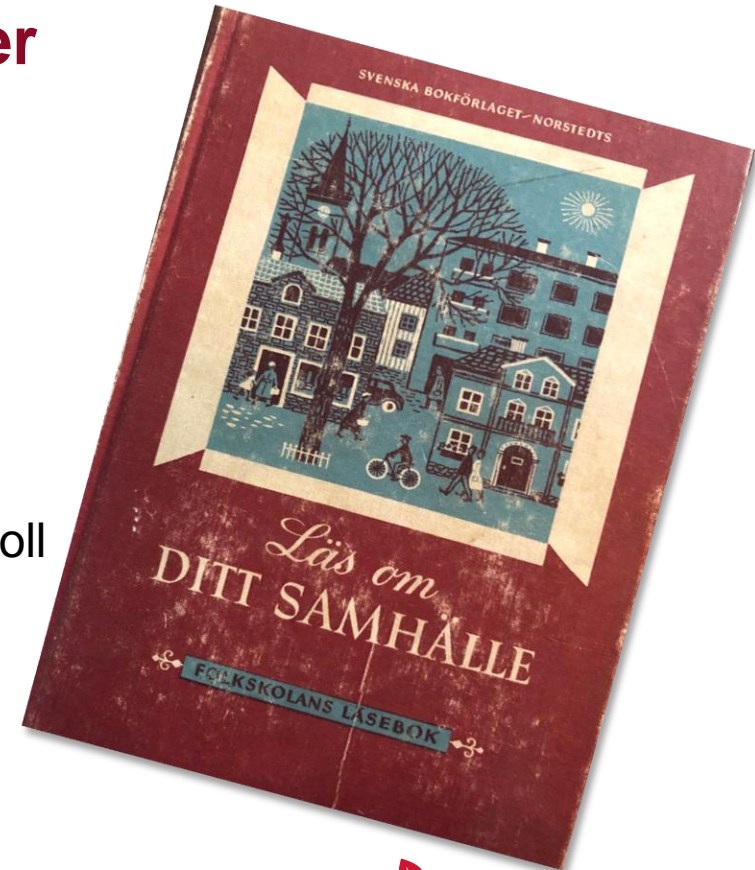
Postmodern och socialkonstruktivistisk syn

- Kunskap är flytande och subjektiv, ofta döljande maktanspråk
- Förmågor är viktigare än "kunskap"
- Elevledd undervisning utan detaljstyrning från läroplaner är den enda legitima pedagogiken

Den svenska skolans silverålder 1860–1960

- Från mekanisk massundervisning till en levande direktundervisning
- Kunskapsrik undervisning ansågs förädla individen
- Föregrep dagens insikter om hur barn lär sig mest effektivt och lärarens centrala roll
- Utvecklades till ett flexibelt system med många möjligheter för både studiebegåvade och mindre motiverade studenter
- Över 40 % gick vidare till realskolan

Underminering av kunskaper i skolan från 1962...

Lgr 62

- Skolan borde "fungera efter normer, som eleverna accepterar, och regler, som de själva är med om att utforma"

Lgr 69

- Kunskapsladdade begrepp som "bildning" och "undervisning" har medvetet avlägsnats

Lgr 80

- "åtskilliga läromedel har [...] kvar en besvärande ämnescentrering, brist på utblickar och hög abstraktionsnivå"; den "välstrukturerade kunskapsmassa som finns samlad inom olika traditionella ämnen får aldrig vara startpunkt för skolarbetet"; "utgå från elevens verklighetsbild"

... till vår tids läroplaner

Läroplansbetänkandet 1992

- ”Kunskap är [...] inte sann eller osann, utan något som kan argumenteras för och prövas. Kunskap är diskuterbar”

Lgr 11

- Ge ”inblick i naturvetenskapens *världsbild*” och ”möjlighet att ställa frågor om naturen och människan utifrån egna upplevelser och aktuella händelser”

Parallell utveckling mot decentralisering och marknad

Kommunaliseringen 1989

- Ansvar för skolan flyttas till 290 huvudmän
- En rad regleringar som värnat undervisningens kvalitet och lärarnas status avskaffas
- Nya tillkommer (NPM) som proletariserar lärarna

Friskolereformen 1992

- Oreglerad konkurrens och vinstdrivande aktörer tillåts

Betygs- och läroplansreformen 1994

- Decentraliserar betygssättning till lärare
- Varje skola får själv välja sitt innehåll i undervisningen
- Ett led i friskolereformen

Obegripliga betygskriterier

Betyg A i svenska, åk 9: "Eleven kan föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om svenska språkets historia, ursprung och särdrag samt jämföra med närliggande språk och beskriva tydligt framträdande likheter och skillnader" (sid. 96)

Betyg C i samhällskunskap åk 6: "Eleven har **goda** kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då **förhållandevis komplexa** samband inom olika samhällsstrukturer" (sid. 221)

Betyg E i idrott åk 9: "Eleven kan delta i lekar, spel och idrotter som innefattar komplexa rörelser i olika miljöer och varierar och anpassar sina rörelser **till viss del** till aktiviteten och sammanhanget. I danser och rörelse- och träningsprogram till musik anpassar eleven **till viss del** sina rörelser till takt, rytm och sammanhang" (sid. 51)

Den perfekta stormen

- Det finns ingen objektiv sanning; bara "kunskap" och partsinlagor
- Processen blir viktigare än resultatet
- I så fall inte konstigt att den traditionella synen på lärare undermineras, att lärarna själva omprövar sin roll och att yrkets status minskar
- Logiskt att läroplan och betygssystem inte designats som styrinstrument för att främja en sund konkurrens
- Lika logiskt att skolor utnyttjar detta
- Troligt att ångest, oro och skolk ökar bland elever som tar över lärarens ansvar.
 - "Ingenting kan vara mer ägnat åt att framkalla misströstan och leda vid arbetet än en daglig erfarenhet av egen oförmåga" (Folkskolans läroplan 1955)

Den perfekta stormen

- Det finns ingen objektiv sanning; bara "kunskap" och partsinlagor
- Processen blir viktigare än resultatet
- I så fall inte konstigt att den traditionella synen på lärare undermineras, att lärarna själva omprövar sin roll och att yrkets status minskar
- Logiskt att läroplan och betygssystem inte designats som styrinstrument för att främja en sund konkurrens
- Lika logiskt att skolor utnyttjar detta
- Troligt att ångest, oro och skolk ökar bland elever som tar över lärarens ansvar
 - "Ingenting kan vara mer ägnat åt att framkalla misströstan och leda vid arbetet än en daglig erfarenhet av egen oförmåga" (Folkskolans läroplan 1955)

En destruktiv spiral

Konkurrens och skolval

Ej kompatibelt
med rådande
kunskapssyn

Viktigaste
mekanismen för
effektiv
konkurrens stryps

Ett annat paradigim

Slutsatser

- Sverige övergav den klassiska kunskapssynen för en postmodern och socialkonstruktivistisk syn
- Mognade fram långsamt i systemet
- I kombination med marknadsutsättningen av skolan fick denna syn totalt genomslag
- Detaljreformer kommer inte att hjälpa
- För att vända trenden krävs ett paradigmskifte i synen på kunskaper
- Nyckeln är konkreta läro- och kursplaner